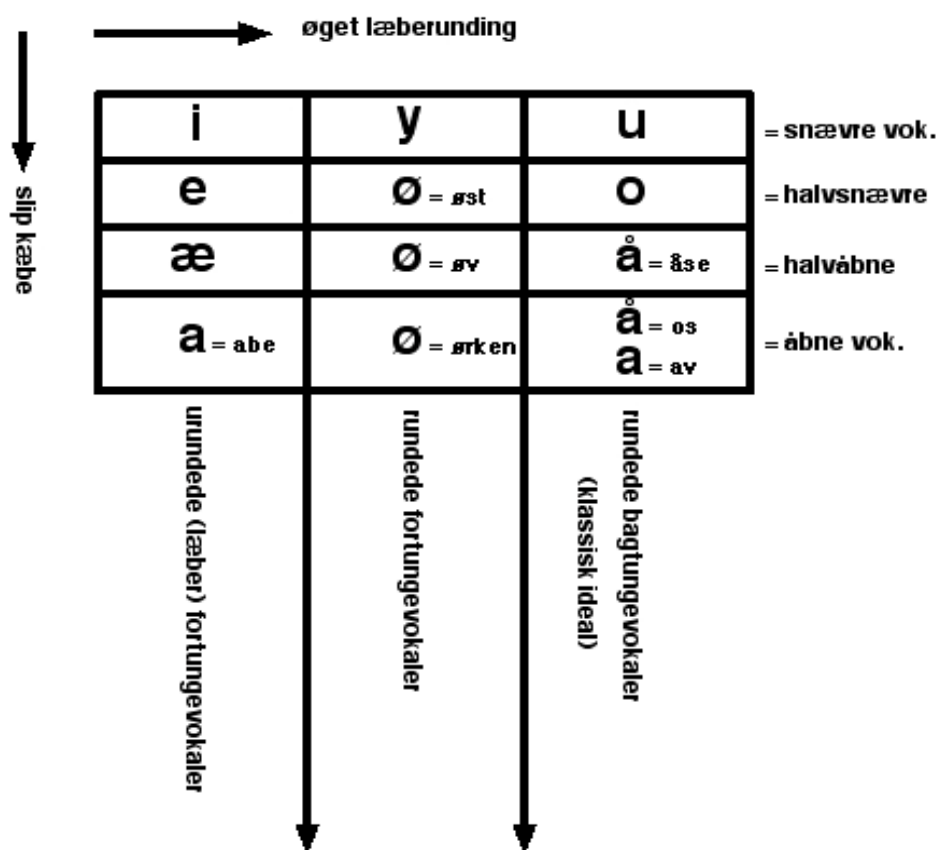

dansk - udtale

Den danske udtale har mere end noget andet nordisk sprog fjernet sig fra den oprindelige fællesnordiske sprogform, der fra ca. år 800 langsomt begyndte at forgrene sig i dialekter. Dette fremgår fx af fællesnordisk og islandsk *strjúka*, svensk *stryka*, norsk *stryke*, dansk *stryge* ['sd̥y:y], af fællesnordisk *wika* med kort *i*, islandsk *vika* ['ve:ka], svensk *vecka*, norsk *uke/veke*, dansk *uge* ['u:u], af fællesnordisk *garðar*, islandsk det samme, men med ustemt *g*, svensk *gårdar*, norsk *gårder/garder/gardar*, dansk *gårde* ['gø:p] med ustemt *g*.

Vokalsystemet

© Hans Toft Olsen

Her har du de 13 vokallyde vi synger på. Det er dem der skal klinge frit under al din lydgivning. Hvis du bevæger dig lodret ned i skemaet, vil din kæbe åbne munden mere og mere. Hvis du bevæger dig vandret vil dine læber blive rundere og rundere. Det klassiske ideal er den sidste lodrette række da det er de åbne vokaler og dermed det åbne svælg der klinger. **De klassiske sangere laver altså vokalerne fra de to første rækker om til den sidste og det er derfor du ikke kan forstå hvad de synger. Som rytmisk sanger skal du synges de rigtige vokaler.**

Husk på at de fleste konsonanter kun er støjlyde og de skal afvikles på en sådan måde, at de medfører så få spændinger og så lidt luftspild som muligt. Du skal altså passe på ikke at slæbe konsonanter ind i vokallyden og på, hvordan og hvornår du lukker en konsonant efter en vokal ind i din lydgivning. Konsonanterne l, n, m og ng er stemte og derfor sangbare, men de indeholder spændinger (l, n og ng) og klinger ikke så frit som vokalerne. Konsonanterne n, m og ng er nasale og klinger derfor kun gennem næsen.

Kardinalvokalskema. Man må forestille sig skemaet som størstedelen af en menneskemundhule set fra venstre. Vokalerne er anbragt, hvor tungens højeste punkt er. Vokalerne til venstre er fortungevokaler, mens øh og ar er midttungevokaler og resten bagtungevokaler. i, e, æ, ar samt det overprikkede a, der udtales med spredte læber, kaldes urundede vokaler, de øvrige rundede. øh har ingen fast læbestilling. Som det ses, findes alle vokalerne undtagen a, or, øh både som korte og lange. De 16 vokalkvaliteter bliver derved til i alt 29 vokaler. Deres tæthed fremgår også af ordrækker som Kiel, kel, kæl, karl, Karl, hvor kun vokalkvaliteten er forskellig, eller ugle, Ole, åle, årle. Flere og mere tætliggende vokaler findes næppe i noget sprog. Læs mere

Den nuværende rigsdanske udtale har sit helt ejendommelige præg, bl.a. pga. et stort antal vokaler, der ligger usædvanlig tæt.

Vokalernes indbyrdes placering og deres artikulation fremgår af kardinalvokalskemaet.

Man må forestille sig skemaet som størstedelen af en menneskemundhule set fra venstre. Vokalerne er anbragt, hvor tungens højeste punkt er. Vokalerne til venstre er fortungevokaler, mens øh og ar er midttungevokaler og resten bagtungevokaler. i, e, æ, ar samt det overprikkede a, der udtales med spredte læber, kaldes urundede vokaler, de øvrige rundede. øh har ingen fast læbestilling. Som det ses, findes alle vokalerne undtagen a, or, øh både som korte og lange. De 16 vokalkvaliteter bliver derved til i alt 29 vokaler. Deres tæthed fremgår også af ordrækker som Kiel, kel, kæl, karl, Karl, hvor kun vokalkvaliteten er forskellig, eller ugle, Ole, åle, årle. Flere og mere tætliggende vokaler findes næppe i noget sprog.